

МОВОЗНАВСТВО. ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

УДК 82-312.1+821.161.2 Роздобудько
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/98-2-34>

Надія ПАВЛЮК,
orcid.org/0000-0001-7170-5743
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української на зарубіжній літератур
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»
(Одеса, Україна) *pavlyuknadya@gmail.com*

ФУНКЦІОНАЛЬНА БАГАТОВИМІРНІСТЬ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ У ПРОЗІ ІРЕН РОЗДОБУДЬКО

У статті здійснено комплексний аналіз інтертекстуальності як поліфункціонального явища у прозі Ірен Роздобудько. Розглянуто теоретичні засади поняття інтертекстуальності, окреслено основні підходи до його тлумачення в сучасному літературознавстві. Особливу увагу приділено виявленню специфіки реалізації міжтекстових зв'язків у постмодерному художньому дискурсі письменниці.

Дослідження засвідчує, що інтертекстуальність у прозі Ірен Роздобудько функціонує як свідомо авторська стратегія, спрямована на активізацію читацького сприйняття та формування багаторівневого смислового простору твору. Виявлено, що інтертекст реалізується на різних рівнях – літературному, символічному, жанровому, соціокультурному та метатекстуальному – і виконує низку важливих функцій: смислотворчу, інтерпретаційну, композиційну, культурологічну та психологічну.

У процесі аналізу романів «Ранковий прибиральник», «Шості двері», «Останній діамант міледі» та «Дві хвилини правди» простежено різні форми інтертекстуальних зв'язків, зокрема алюзії, ремінісценції, культурні коди та діалог із класичною літературною традицією. З'ясовано, що авторка не обмежується механічним запозиченням відомих сюжетів і образів, а здійснює їхнє творче переосмислення, надаючи нових смислових акцентів у контексті сучасної української дійсності.

Доведено, що інтертекстуальність у прозі Ірен Роздобудько забезпечує відкритість тексту до різних інтерпретацій, сприяє поглибленню психологізму, розкриттю проблеми ідентичності та формуванню складної системи художніх смислів. Таким чином, інтертекст постає як важливий інструмент моделювання авторського світогляду та організації художнього простору твору.

Ключові слова: інтертекстуальність, поліфункціональність, постмодернізм, художній текст, алюзія, культурний код, ідентичність, Ірен Роздобудько.

Nadiya PAVLIUK,
orcid.org/0000-0001-7170-5743
Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Ukrainian and World Literatures
South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushinsky
(Odesa, Ukraine) *pavlyuknadya@gmail.com*

FUNCTIONAL MULTIDIMENSIONALITY OF INTERTEXTUALITY IN THE PROSE OF IREN ROZDOBUDKO

The article provides a comprehensive analysis of intertextuality as a multifunctional phenomenon in the prose of Iren Rozdobudko. The theoretical foundations of the concept of intertextuality are examined, and the main approaches to its interpretation in contemporary literary studies are outlined. Particular attention is paid to identifying the specific features of intertextual relations within the postmodern artistic discourse of the writer.

The study demonstrates that intertextuality in I. Rozdobudko's prose functions as a deliberate authorial strategy aimed at activating the reader's perception and constructing a multilayered semantic space of the text. It is established that intertext operates on multiple levels – literary, symbolic, genre, socio-cultural, and metatextual – and performs a number of important functions, including meaning-making, interpretative, compositional, cultural, and psychological ones.

Through the analysis of the novels «The Morning Cleaner», «The Sixth Door», «The Last Diamond of Milady», and «Two Minutes of Truth», various forms of intertextual connections are identified, such as allusions, reminiscences, cultural codes, and dialogue with classical literary tradition. It is emphasized that the author does not merely reproduce

well-known plots and images but creatively reinterprets them, enriching them with new meanings within the context of contemporary Ukrainian reality.

The research proves that intertextuality in Rozdobudko's prose ensures the openness of the text to multiple interpretations, deepens its psychological dimension, reveals the problem of identity, and contributes to the formation of a complex system of artistic meanings. Thus, intertext emerges as an essential tool for modeling the author's worldview and structuring the artistic space of the literary work.

Key words: *intertextuality, multifunctionality, postmodernism, literary text, allusion, cultural code, identity, Iren Rozdobudko.*

Постановка проблеми. Відкритий характер художнього тексту зумовлює його активну взаємодію з іншими текстами культури, що безпосередньо реалізується через систему цитат, алюзій, епіграфів, ремінісценцій та інших міжтекстових включень, які формують інтертекстуальне поле художнього твору. Осмислення поняття інтертекстуальності, його змістового наповнення, а також типології інтертекстуальних зв'язків і відношень перебуває у фокусі наукових зацікавлень як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників, зокрема Л. Біловус, Ж. Женетта, Н. Корабльової, Ю. Крістєвої, З. Мітосек тощо.

Загальноприйнятою є позиція, згідно з якою термін «інтертекстуальність» було введено в науковий обіг дослідницею Ю. Крістєвою у процесі теоретичного осмислення та синтезу ідей структурної семіотики Ф. де Соссюра й концепції діалогізму М. Бахтіна, що, у свою чергу, дало змогу розглядати художній текст як результат постійного діалогу з іншими текстами.

Твердження дослідниці Н. Корабльової з приводу того, що інтертекстуальність – це «сітка відношень, що встановлюються між створюваним текстом чи текстом, що сприймається, та іншими текстами» (Корабльова, 1999: 2), науковця Л. Сокол, як присутності «...у письмовому тексті великої кількості раніше створених текстів, які можуть існувати й поза волею автора» (Сокол, 2002: 79) тощо ґрунтуються на концепції інтертекстуальності французького ученого Р. Барта, який дотримується думки, що кожний текст виступає як інтертекст, а інші тексти існують у ньому на різних рівнях у більш чи менш пізнаваних формах, бо завжди до тексту й навколо нього існує мова (Барт, 1996). Отже, інтертекстуальність постає як складне й багатовимірне явище, сутність якого полягає у взаємодії численних різноманітних текстів, що переплітаються між собою на експліцитному та імпліцитному рівнях. Вона відображає діалог культур, епох і авторських свідомостей, завдяки чому кожен окремий текст набуває додаткових смислових відтінків і глибшого інтерпретаційного потенціалу.

«Інтертекстуальність завжди була важливим інструментом у літературній творчості, але

її форми та функції значно еволюціонували з часом. Від класичних алюзій на біблійні тексти та народну творчість до сучасних інтеграцій попкультури та цифрових технологій – українська література демонструє здатність адаптуватися до нових культурних реалій, зберігаючи при цьому свою унікальну ідентичність» (Чернявська, 2025: 232). Для постмодерної літератури міжтекстова взаємодія є однією з провідних художніх стратегій, що визначає специфіку її поетики та світоглядних засад митця.

У контексті постмодернізму творить Ірен Роздобудько – сучасна українська письменниця, прозі якої притаманна виразна інтертекстуальність як одна з ключових художніх доміант її ідіостилю, суперечливість світоглядно-філософських ідей, еkleктизм, переплетіння багатьох традиційних жанрових різновидів, стирання меж між реальністю та ілюзією, карнавалізація, ідея маски та феномен гри (Павлюк, 2025).

Аналіз досліджень. Різноманітні аспекти творчого доробку Ірен Роздобудько стали предметом наукового зацікавлення таких дослідників, як Я. Голобородько, Н. Герасименко, Ю. Соколовська, О. Яценко тощо, які у своїх працях зосередилися на аналізі її прозового дискурсу в межах проблематики сучасної масової літератури.

Мета статті – дослідження особливостей поліфункціональності інтертекстуальності постмодерного дискурсу І. Роздобудько.

Виклад основного матеріалу. Сучасна українська література постає як складний і багатовимірний культурний простір, у межах якого взаємодіють різноманітні культурні коди, історичні контексти та філософські моделі осмислення дійсності, що у своїй сукупності відображають динаміку суспільних процесів і трансформацію національної свідомості.

«Інтертекстуальна властивість сьогодні стала принципом мистецтва» (Бровко, 2011: 7), враховуючи який «сучасні українські письменниці активно використовують прийом інтертекстуальності, як прийом для переосмислення класичних сюжетів, міфів та культурних стереотипів, надаючи їм нове значення з позиції жіночого досвіду» (Орієнко, 2024: 55). У зв'язку з цим інтертек-

стуальні елементи в художньому творі формують своєрідний ігровий простір взаємодії між автором і читачем, активізуючи процес інтерпретації та розширюючи поле смислових значень художнього тексту.

У прозі Ірен Роздобудько інтертекстуальність виступає свідомою авторською стратегією, що спрямована на активізацію читацького досвіду. У романах письменниці інтертекст реалізується на кількох рівнях: літературному, символічному, жанровому, соціокультурному та метатекстуальному й виконує важливі смислотворчі, інтерпретаційні, композиційні та культурологічні функції. Звернення до відомих сюжетів, архетипних образів, жанрових моделей не має характеру прямого наслідування, а слугує засобом переосмислення традиції в контексті сучасної української дійсності.

Так, виразним інтертекстуальним тлом роману Ірен Роздобудько «Ранковий прибиральник» є творчість Франца Кафки, зокрема його трактування концепту «маленької людини» як істоти, відчуженої, знеособленої та позбавленої голосу в соціальній системі. Кафкіанський інтертекст у творі письменниці реалізується не через прямі цитати, а через модель героя, тип мислення та атмосферу екзистенційної тривоги. Дійсно, герой роману Ірен Роздобудько – дуже самотній, має тонку ліричну душу та тонко відчуває запахи та звуки. Чоловік має суто жіночу професію: «Я – «покоївка», а точніше – ранковий прибиральник. Моя робота доволі бридка: вранці я прибираю кімнати клієнтів. І все-таки я жахливо боюся її втратити» (Роздобудько, 2007: 6). Саме ця робота давала чоловікові змогу жити далі. Образ героя подається ніби у роздвоєному ракурсі. Михайло в Києві і Майк на острові Мальта, куди він свідомо тікає, – це зовсім різні дві людини. У першу чергу, це проявляється в його вчинках, поведінці, в манері тримати себе в різних життєвих ситуаціях. Це освічений, розумний, активний чоловік, який постійно перебував у пошуках себе і кращого життя. Однак, як і герої Ф. Кафки – Йозеф К. («Процес») чи Грегор Замза («Перевтілення»), – прибиральник у І. Роздобудько є людиною «другого плану», чия присутність у світі начебто необхідна, але водночас непомітна. Його існування визначається не особистими прагненнями, а функцією, яку він виконує для інших. Ця функціональність перетворює героя на частину безособової системи, що перегукується з кафкіанським баченням абсурдного світу. Так, спочатку протагоніст «...брав участь у мітингах, намагався організувати свій бізнес» (Роздобудько, 2007: 1), але так як

не було підтримки з боку дружини, порозуміння в родині, то «...випадкові зв'язки, джаз, чужі компанії, суворий мордобій» стали тим, від чого він хотів втекти (Роздобудько, 2007: 86).

У романі «Ранковий прибиральник» ключовим є мотив невидимості персонажа. Михайло, як і персонажі творів Ф. Кафки, існує в реальності, де його не помічають, але очікують від нього бездоганного виконання ролі: «Я був потрібен лише тоді, коли мене не бачили» (Роздобудько, 2007: 17). Можна сказати, що його особистість розчиняється в абсурдному механізмі повсякденності: «Я повинен працювати, їсти, спати, дивитися телевизор, справно оплачувати свій побут» (Роздобудько, 2007: 25). Подібно до Грегора Замзи, герой твору Ірен Роздобудько переживає внутрішню метаморфозу, яка не має зовнішнього фантастичного вияву, але є не менш драматичною. Саме тому на острові Мальта Михайло – це вже не Михайло, а Майк. Адаже зі зміною імені, зміною оточення – змінюється і сама людина. Ось як про це думає сам протагоніст: «Моє життя на острові здалося мені нереальним, потойбічним...» (Роздобудько, 2007: 8). Однак, якщо у Ф. Кафки «маленька людина», «... яка увібрала в себе самотність автора і стала метафорою його сучасника, пригніченого соціальним становищем, конфліктами в родині, відчуттям самотності і незахищеності» (Буй, 2018: 25), зазвичай приречена, то в «Ранковому прибиральнику» внутрішня рефлексія героя відкриває можливість самопізнання й морального опору.

Таким чином, авторка не відтворює художній світ тотальної ізоляції протагоністів творів Ф. Кафки буквально, а вступає з ним у діалог, пропонуючи сучасну українську інтерпретацію теми людської гідності. Інтертекст творів Ф. Кафки у романі «Ранковий прибиральник» виконує філософсько-екзистенційну функцію, поглиблює образ головного героя та вписує прозу письменниці в європейську традицію осмислення феномену «маленької людини».

Окрему групу інтертекстуальних зв'язків у романі Ірен Роздобудько «Шості двері» становить алюзія – «художньо-стилістичний прийом, натяк, відсилання до певного літературного твору, сюжету чи образу, покликаного розгадати закодований зміст» (Літературознавчий словник-довідник, 2007: 29-30). Функцію наслідуваного елемента може виконувати сюжет, образ, мотив іншого тексту. Тож, алюзія виступає прихованим відсиланням до певного твору мистецтва чи культурного контексту.

Так, у романі І. Роздобудько «Шості двері» простежується алюзія на твір Льюїса Керрола

«Аліса в Країні чудес». Варто зазначити, що цей інтертекст не є прямим цитуванням, а реалізується через структуру простору, мотив переходу та зміну логіки реальності. В аналізованому художньому тексті письменниця майстерно експериментує з оповідною манерою, зміщуючи події у часі й просторі, а також створюючи несподівані переходи від реального до віртуального. Авторка акцентує увагу на символічному образі дверей, який символізує шлях до духовного відродження, до нового життя. У свідомості Анни-Марії двері функціонують як метафора повернення до умовно ідеального середовища, позначеного відчуттями радості, гармонії та любові.

У романі І. Роздобудько наявні казкові елементи, які пов'язані з перебуванням Анни-Марії у віртуальному просторі. Потрапляючи до цього виміру, героїня переживає досвід, подібний до входження в казкову реальність, що типологічно перегукується з образом Аліси з твору Л. Керрола. Так, за першими Дверима, опинившись в човнику серед дивовижної річки, дівчина «...опустила в неї руку, і тої ж миті розчепірені пальці перетворилися на льодяники: великий – барбарисовий, вказівний – дюшес, середній – м'ятний, безіменний – лимонний, мізинець – абрикосовий» (Роздобудько, 2008: 10). Тут Анна-Марія зустріла незвичайних мешканців острова – дитинча Букарбона, Бульбашкового Ме, у якого «...чотири хвостики і на кінці кожного – лампочка» (Роздобудько, 2008: 11), Тилілу та Ліліта, які схожі «...на пісочний годинник» (Роздобудько, 2008: 12). За другими віртуальними Дверима головна героїня потрапляє в ляльковий світ країни Великої Підванії, де вона спочатку побувала на балу з кавалером Стрибунцем, а потім відправилася на розшуки однієї з ляльок в країну Міжстінію. Такі казкові мотиви тісно корелюють зі спогадами про раннє дитинство Анни-Марії, виконуючи функцію актуалізації підсвідомих переживань і внутрішніх потреб героїні. Використання казкових елементів сприяє поглибленню психологізму твору та формує багатовимірний художній простір роману.

Шлях героїні постає як складний процес внутрішньої самовтрати. Йдеться не стільки про втрату душі, скільки про порушення гармонійної цілісності особистості, унаслідок чого дівчина втрачає власну ідентичність. У творі чітко окреслено екзистенційну модель її буття, що реалізується через екзистенціальні байдужості, покинутості та страху, які визначають її внутрішній стан і життєву позицію. Анна-Марія час від часу думає про смерть, вона неодноразово хотіла покінчити життя самогубством, тому що вірила в життя

за Дверима. То Анна-Марія «...купує пляшку горілки... Залишається тільки знайти нормальний під'їзд, дочекатися ночі...» (Роздобудько, 2008: 72), то наковталася пігулок, бо їй «просто хотілося піти...» (Роздобудько, 2008: 149). Жінка постійно розмірковує над призначенням людини у цьому світі: «щасливі ті, хто живе, усвідомлюючи цей сенс, і взагалі – важливість свого існування...» (Роздобудько, 2008: 86). Незадоволення особистісною реалізацією змушує Анну-Марію до самоідентифікації, тобто відновлення власного існування, намагання зберегти свою цілісність, духовну сутність. Коли спроби суїциду зазнали краху, вона все-таки усвідомлює, що не може просто так безслідно зникнути, нічого не залишивши після себе.

Як і в Л. Керрола, простір роману І. Роздобудько вибудовується за принципом лабіринту, де кожні двері відкривають новий рівень пізнання, але водночас руйнують попередні уявлення героїні про світ. Мотив дверей у «Шостих дверях» перегукується з епізодами твору англійського письменника, де Аліса постійно стикається із замкненими або надто малими дверима, що символізують межу між раціональним і абсурдним. У І. Роздобудько цей інтертекст набуває психологічного виміру, адже «авторка, майже відкинувши всі зовнішні чинники, ніби пропонує читачеві подорож душею (чи мозковими звивинами) персонажів» (Герасименко, 2007: 226). У зв'язку з цим перехід через «шості двері» означає не фантастичну пригоду, а радикальну внутрішню трансформацію, у результаті якої Анна-Марія знайшла сенс свого життя.

У романі «Останній діамант міледі» інтертекстуальність набуває виразного історико-літературного характеру. Апеляція до образу міледі де Вінтер з романів О. Дюма створює ефект діалогу з класикою, у межах якого переосмислюється традиційний образ фатальної жінки. Таким чином, інтертекст стає засобом інтерпретації та актуалізації класичного сюжету. І. Роздобудько майстерно не тільки вводить у контекст твору легенду про графиню Жанна де Ла Фарре, яка стала прототипом леді Вінтер у «Мушкетерах» О. Дюма, а й веде «неприховану полеміку з автором «трьох мушкетерів»...» (Соколовська, 2018: 176). Мисткиня «...незвично переінтерпретує замисел, фабулу, персонажну систему твору, де ворогом номер 1 виступає не жінка-авантюристка, злочинниця та інтриганка графиня де Ла Фер, як у автора першого роману, а підступна четвірка чоловіків, імена яких Ірен Роздобудько вміло обіграє: Жан Дартов, Семен Антонесов, Вадим Портянко та

Ярик Араменко» (Соколовська, 2018: 176). Письменниця продовжує свою гру, створюючи інтертекстуальний роман, у якому акцент зроблено на реабілітації образу жінки (Павлюк, 2025). «Саме тому Ірен Роздобудько досить кардинально змінює ракурс позитивного героя – авторка наділяє образ леді Вінтер найпривабливішими рисами, нащадком якої в романі виступає Жанна Фарчук – така ж смілива і схильна до авантюри» (Соколовська, 2018: 176).

У романі І. Роздобудько образ міледі функціонує як культурний код, що активує у свідомості читача асоціації з героїнею твору О. Дюма. Звернення до цього образу надає образу жінки рис фатальності, внутрішньої сили та прихованої травматичності, адже, захопившись грою в слідчого, героїня вже не спроможна «...відмовитися від наркотичних викидів адреналіну...» (Роздобудько, 2007: 87), і саме це стає для неї рушієм у пошуках зниклої сестри Жанни та спробою врятувати її чоловіка Макса від тривалої психічної недуги.

Таким чином, інтертекстуальне залучення образу міледі де Вінтер не зводиться до простого цитування, а слугує засобом переосмислення класичного архетипу «небезпечної жінки» в межах сучасного художнього дискурсу. Міледі у І. Роздобудько трансформується з однозначно негативного персонажа на складний психологічний образ, що поєднує в собі досвід болю, самозахисту та боротьби за самоідентифікацію. Авторка вступає в діалог із класичною літературою, пропонуючи нову етичну інтерпретацію образу фатальної жінки. У зв'язку з цим інтертекст в аналізованому творі виконує інтерпретаційно-діалогічну функцію.

У романі «Дві хвилини правди» І. Роздобудько міжтекстові зв'язки формуються через алюзії на телевізійні формати, шоу, культуру публічних зізнавань. Дійсно, у творі художня реальність взаємодіє з форматом телевізійних шоу та публічних сповідей, безпосередньо впливаючи на розгортання сюжетної дії та формування конфлікту твору: «Гостросюжетні твори Ірен Роздобудько неординарні своїм кінематографічним стилем написання. На рівні архетокніки – це чергування декількох сюжетних ліній, що потім складаються в єдине ціле. Розгортання подій дещо нагадує перегляд фільму: один фрагмент, потім другий, третій, ліричний відступ, знову перший, другий...» (Соколовська, 2015: 226). Авторка демонструє, як медіа трансформують поняття правди, перетворюючи її на видовищний продукт.

Художня модель оповіді роману «Дві хвилини правди» вибудовується навколо чотирьох персо-

нажів, поєднаних мотивом дороги як простору фізичного й екзистенційного руху: «Підступна тиша. Підступне відрядження. Підступна дорога. Підступні спогади» (Роздобудько, 2008: 65). Кожен із героїв має власну біографічну історію, позначену прихованою таємницею, що визначає його внутрішній конфлікт. Сюжетна канва твору акцентує на втечі персонажів від минулого, від себе чи від наслідків власного вибору.

Водночас особливу увагу авторка приділяє проблемі ідентичності, зокрема через мотив імені як знака долі. Кожен із чотирьох протагоністів намагається трансформувати власне «я» шляхом зміни імені: Богдан постає як Дан, Соломія скорочує своє ім'я до Мії, Євпраксія – до Єви, тоді як Іван зберігає своє ім'я без змін. Така номінативна трансформація увиразнює прагнення героїв віддалитися від минулого й сконструювати нову ідентичність, однак не скасовує їхньої внутрішньої сутності та визначеності долі.

Крім того, у романі «Дві хвилини правди» простежується інтертекстуальний діалог із образом Євпраксії з однойменного роману Павла Загребельного. Цей зв'язок проявляється на рівні жіночої долі, публічності та трагізму особистого вибору: «...Єву не звали Євою. В паспорті записано інакше. <...> ...наскільки просто назватися іншим, скороченим ім'ям, – ніби вкоротити шлейф невдач, відрізати хвіст кістлявої бідності. Єва – перша і єдина жінка на Землі, чиста у своїй первозданності. Євпраксія – гвалтована й перегвалтована, без вини винувата грішниця...» (Роздобудько, 2008: 12-13). У наведеному епізоді простежується глибокий психологічний і символічний контраст між двома іменами героїні – Єва та Євпраксія. Ім'я «Єва» асоціюється з первісною чистотою, природністю та цілісністю жіночого образу, тоді як «Євпраксія» набуває маркованого значення травматичного досвіду, соціальної ураженості та внутрішньої зламаності.

В інтерв'ю з Яною Дубинянською Ірен Роздобудько зазначає, «...що в житті кожної людини є бодай хвилинка, коли вона стає абсолютно беззахисна, скидає таку собі маску ситості й добробуту і може вчинити щось їй не притаманне...» (Дубинянська, 2006). Подібний стан внутрішньої оголеності та морального випробування простежується і в образі Євпраксії у П. Загребельного, а також у героїні І. Роздобудько, які в критичний момент змушені діяти під тиском обставин і відкривати приховану правду. Євпраксія була змушена існувати в чужому для неї світі, де її особистість ставала заручницею політичних і соціальних обста-

вин, а Єва ніби живе подвійним життям: зовнішня, соціально прийнятна екзистенція поєднується з внутрішнім, прихованим виміром: «То було потаємне, паралельне життя. Або не-життя. Бо в житті вона закінчила школу, вступила до інституту, викинула спідницю, купила туфлі і таке інше. А головне, змінила своє довге ім'я на коротше, призначене для життя у колі гомінких безтурботних однокласників» (Роздобудько, 2008: 99). Зміна імені постає як спосіб адаптації до нового середовища, водночас означаючи часткову втрату автентичності та внутрішній конфлікт самосприйняття.

Однак у розв'язці роману момент внутрішньої трансформації героїні передано через цитату: «Єва сміється. Це – не Єва, це – Євпраксія, котра більше не боїться свого імені...» (Роздобудько, 2008: 224). Жінка остаточно приймає своє справжнє ім'я, а разом із ним – і власну ідентичність. Таке усвідомлення стає знаком внутрішнього звільнення, коли героїня перестає заперечувати себе та відкрито приймає своє «я». Отже, аллюзія на Євпраксію виконує історико-культурну та ідеологічну функцію, демонструючи тяглість теми

жіночої несвободи в українській літературній традиції.

Висновки. Отже, інтертекстуальність у прозі Ірен Роздобудько постає як поліфункціональне художнє явище, що забезпечує смислову багатомірність творів і їхню відкритість до різних рівнів прочитання. Вона реалізує смислотворчу, інтерпретаційну, композиційну, культурологічну та психологічну функції, сприяючи поглибленню художнього змісту та розширенню семантичного простору тексту. Важливо, що письменниця не відтворює чужі тексти механічно, а творчо їх переосмислює, вводячи в контекст сучасної української дійсності. Завдяки цьому інтертекст стає засобом діалогу з культурною традицією та інструментом формування нових смислів.

Перспективи подальших досліджень убачаються у ґрунтовнішому вивченні специфіки окремих різновидів інтертекстуальних зв'язків у прозі письменниці, зокрема аллюзій, ремінісценцій і культурних кодів, а також у дослідженні їхнього функціонування в контексті сучасного українського літературного процесу та міжкультурної комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барт Р. Від твору до тексту. *Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.:* [зб. наук. праць / наук. ред. М. Зубрицька]. Львів: Літопис, 1996. С. 378–384.
2. Бровко О. О. Новела в структурі української прози: модифікації та функції: монографія. Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2011. 400 с.
3. Буй Т. Трагедія «маленької людини» у новелі Ф. Кафки «Перевтілення». *Літературознавчий вісник: збірник наукових праць*. Хмельницький: ФОП Бідюк Є. І., 2018. Вип. 3. С. 23-26.
4. Герасименко Н. Особливості творчої манери Ірен Роздобудько. *Роздобудько Ірен. Переформулювання*. Київ: Нора-Друк, 2007. С. 231-238.
5. Дубинянська Я. Ірен Роздобудько: «Увесь час улаштовую для себе маленькі революції». *Дзеркало тижня*. 2006. 17 листопада. URL: https://zn.ua/ukr/SOCIUM/iren_rozdobudko_uves_chas_ulashtovuyu_dlya_sebe_malenki_revolyutsiyi.html
6. Корабльова Н. В. Інтертекстуальність літературного твору: навч. посібник. Донецьк: Кассіопея, 1999. 28 с.
7. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 752 с.
8. Орінченко І. Дискурс інтертекстуальності в сучасній українській літературі (на матеріалі текстів «Амулет Паскаля» Ірен Роздобудько, «Ключ» Василя Шкляра, «Танго смерті» Юрія Винничука). Одеса, 2024. 105 с. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d4255362-4f46-41ad-b35b-9495fdc7466a/content>
9. Павлюк Н. Л. Феномен гри в поетикальній парадигмі прозового дискурсу Ірен Роздобудько. *Вісник науки та освіти*. Київ, 2025. № 4 (34). С. 631-644.
10. Роздобудько І. Він: Ранковий прибиральник. Вона: Шості двері. Київ: Нора-Друк, 2007. 312 с.
11. Роздобудько І. Дві хвилини правди. Київ: Нора-Друк, 2008. 248.
12. Роздобудько І. Останній діамант міледі. Харків: Фоліо, 2007. 222 с.
13. Роздобудько І. Шості двері. Київ: Нора-Друк, 2008. 270 с.
14. Сокол Л. Гіпертекст і постмодерністський роман. *Слово і час*. 2002. № 11. С. 76-80.
15. Соколовська Ю. Інтертекстуальні особливості прози Ірен Роздобудько. *Проблеми сучасного літературознавства*. 2018. Вип. 26. С. 172-182.
16. Соколовська Ю. Особливості гостросюжетної прози Ірен Роздобудько. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. 2015. Випуск VIII. С. 221-226.
17. Чернявська С. М., Шокуров О. В., Дяченко О. В. Інтертекстуальність у сучасній літературі: традиції і новаторство. *Вісник Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Літературознавство*. 2025. Т. 36. № 2. С. 228-233.

REFERENCES

1. Bart R. (1996) Vid tvorcu do tekstu. [From Work to Text] Slovo. Znak. Dyskurs: antolohiia svitovoi literaturno-krytychnoi dumky XX st. Lviv: Litopys. 378–384. [in Ukrainian].
2. Brovko O. O. (2011) Novela v strukturi ukrainskoi prozy: modyfikatsii ta funksii. [The Short Story in the Structure of Ukrainian Prose: Modifications and Functions]: monohrafiia. Luhansk: DZ «LNU imeni Tarasa Shevchenka». 400 s. [in Ukrainian].
3. Bui T. (2018) Trahediiia «malenкои liudyny» u noveli F. Kafky «Perevtilennia». [The Tragedy of the “Little Man” in F. Kafka’s “Metamorphosis”] Literaturoznavchyi visnyk. Khmelnytskyi. Vyp. 3. 23–26. [in Ukrainian].
4. Herasymenko N. (2007) Osoblyvosti tvorchoi manery Iren Rozdobudko. [Peculiarities of Iren Rozdobudko’s Creative Style] Rozdobudko Iren. Pereformuliuвання. Kyiv: Nora-Druk. 231–238. [in Ukrainian].
5. Dubynianska Ya. (2006) Iren Rozdobudko: «Uves chas ulashtovuiu dlia sebe malenki revoliutsii». [Iren Rozdobudko: “I Constantly Arrange Small Revolutions for Myself”] Dzerkalo tyzhnia. 17 lystopada. URL: https://zn.ua/ukr/SOCIUM/iren_rozdobudko_uves_chas_ulashtovuyu_dlya_sebe_malenki_revolutsiyi.html [in Ukrainian].
6. Korablova N. V. (1999) Intertekstualnist literaturnoho tvorcu. [Intertextuality of a Literary Work]: navch. posib. Donetsk: Kassiopeia. 28 s. [in Ukrainian].
7. Hromiak R. T., Kovaliv Yu. I., Teremko V. I. (2007) Literaturoznavchyi slovnyk-dovidnyk. [Literary Dictionary-Reference Book] Kyiv: Akademiia. 752 s. [in Ukrainian].
8. Orinenko I. (2024) Dyskurs intertekstualnosti v suchasni ukrainskii literaturi. [The Discourse of Intertextuality in Modern Ukrainian Literature] Odesa. 105 s. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d4255362-4f46-41adb35b-9495fdc7466a/content> [in Ukrainian].
9. Pavliuk N. L. (2025) Fenomen hry v poetykalnii paradyhmi prozovoho dyskursu Iren Rozdobudko. [The Phenomenon of Play in the Poetical Paradigm of Iren Rozdobudko’s Prose Discourse] Visnyk nauky ta osvity. № 4 (34). 631–644. [in Ukrainian].
10. Rozdobudko I. (2007) Vin: Rankovyi prybiralnyk. Vona: Shosti dveri. [He: Morning Cleaner. She: The Sixth Door] Kyiv: Nora-Druk. 312 s. [in Ukrainian].
11. Rozdobudko I. (2008) Dvi khvylyny pravdy. [Two Minutes of Truth] Kyiv: Nora-Druk. 248 s. [in Ukrainian].
12. Rozdobudko I. (2007) Ostannii diament miledi. [The Last Diamond of Milady] Kharkiv: Folio. 222 s. [in Ukrainian].
13. Rozdobudko I. (2008) Shosti dveri. [The Sixth Door] Kyiv: Nora-Druk. 270 s. [in Ukrainian].
14. Sokol L. (2002) Hipertekst i postmodernistskyi roman. [Hypertext and the Postmodern Novel] Slovo i chas. № 11. 76–80. [in Ukrainian].
15. Sokolovska Yu. (2018) Intertekstualni osoblyvosti prozy Iren Rozdobudko. [Intertextual Features of Iren Rozdobudko’s Prose] Problemy suchasnoho literaturoznavstva. Vyp. 26. 172–182. [in Ukrainian].
16. Sokolovska Yu. (2015) Osoblyvosti hostrosiuzhetnoi prozy Iren Rozdobudko. [Peculiarities of Action-Packed Prose of Iren Rozdobudko] Naukovi zapysky Berdianskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Vyp. VIII. 221–226. [in Ukrainian].
17. Cherniavska S. M., Shokurov O. V., Diachenko O. V. (2025) Intertekstualnist u suchasni literaturi: tradytsii i novatorstvo. [Intertextuality in Modern Literature: Traditions and Innovations] Visnyk Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho. T. 36. № 2. 228–233. [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 16.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 05.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 25.05.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

